

23 = VII

СЪ ДЪКОВЪ

ЗЛАТНЫЙ ИЗВОРЪ

ЗАРАДИ

ДОМАШНО УРЪЖДЕНИЕ

ИЛИ

ЛОНДОНСКИ ДОМОЧЯДНЫ ПОТРЕБНИ

И

НОВОИЗНАЙДЕНИ ТАЙНИ НА ПЕСТЕСТВОТО:

ЗА СЪКОЕ СЪСТОЯНИЕ И СТЕПЕНЪ НА ЧЛОВЪ-
ЦИТЫ РАДИ УСЪВЪРШЕНСТВОВАНИЕ-ТО НА ДОМО-
СТРОИТЕЛСТВО-ТО И ХУДОЖЕСТВА-ТА.

ПРЪВЕДЕНЪ ОТЪ

X. I. КРАНТОВА.

А УМНОЖЕНЪ И ДОПЪЛНЕНЪ ОТЪ НАРОДНИ
ИСКУСТВА СЪ ТРУДА И ИЖДИВЕНИЕ-ТО

НА

ДИМИТРИА X. ЮАННОВА СМРИКАРОВА
САМОКОВЦА.

ИЗДАНИЕ ПЪРВО.

ЧАСТЪ ПЪРВА.

ВЪ БЪЛГРАДЪ.

Во Книгопечатница-та на Николи Стефановића 1870.

~~Дуб. Л. 1155~~

ЗЛАТНЫЙ ИЗВОРЪ

ЗАРАДИ

ДОМАШНО УРЪЖДЕНИЕ

ИЛИ

ЛОНДОНСКИ ДОМОЧЯДНЫ ПОТРЪБИ

И

НОВОИЗНАЙДЕНИ ТАЙНИ НА ПЕСТЕСТВОТО:

ЗА СЪКОЕ СЪСТОЯНИЕ И СТЕПЕНЪ НА ЧЛОВЪЦИТЫ
РАДИ УСЪВЪРШЕНСТВОВАНИЕ-ТО НА ДОМОСТРОИ-
ТЕЛСТВО-ТО И ХУДОЖЕСТВА-ТА.

ПРЪВЕДЕНЪ ОТЪ

Х. І. КРАНТОВА.

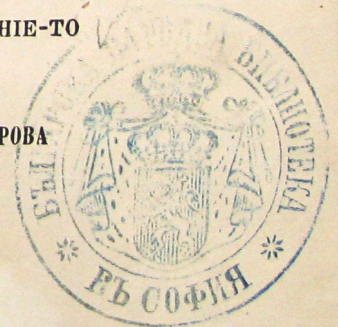
А УМНОЖЕНЕНЪ И ДОПЪЛНЕНЪ ОТЪ НАРОДНЫ ИСКУ-
СТВА СЪ ТРУДА И ИЖДИВЕНИЕ-ТО

НА

ДИМИТРИЯ Х. ЮАННОВА СМРИКАРОВА
САМОКОВЦА.

ИЗДАНИЕ ПЪРВО.

ЧАСТЬ ПЪРВА.

ВЪ БЪЛГРАДЪ,

Въ Книгопечатница-та на Никола Стефановиѣ, 1870.

G. 70. 67 1194

I

МИЛОЙ

МАЙЦИ БЪЛГАРИИ,

НЕЙНЫМЪ ТРУДОЛЮБИВЫМЪ СЫНАМЪ

МОИМЪ ИЕДНОРОДНЫМЪ БРАТАМЪ

БЪЛГАРУМЪ

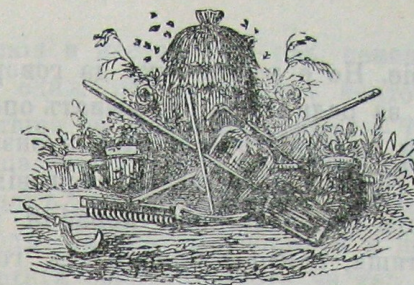
ИСКРЕННО

ПОСВЯЩАВА

настоящій приносъ и трудъ

сынъ на отечеството

ДИМИТРИЙ Х. Г. СМРИКАРОВЪ,
Самоковецъ.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Сега кога-то подъ покровителнж-тж сѣнеж и по насърдчуваніе-то на честното наше императорско правителство стичатъ ся отъ секаде истиннитѣ синове на нашето отечество да подадатъ рѣкж помощница за возрожденіе-то на нашиятъ народъ, едни съ първообразни описанія, други съ преводи отъ най добритѣ и полезни списанія кои-то до сега е изнамѣрилъ и изработилъ развитиатъ умъ на европейски-тѣ народи, — списанія кои-то ся отнасятъ не само на душевно-то и нравствено-то развитіе, но и на тѣлесно-то и вещественно благоденствіе; други пакъ съ публичното си поученіе, като занимаватъ учителски мѣста по разни градове и паланки на Бжлгарія, и поучавающе неограниченна преданность и почестъ кжмъ народно-то ни вѣроисповѣданіе и кѣмъ императорскійтъ престолъ, и жарка ревность кѣмъ изучваніе на науки-тѣ, чрезъ кои-то ще станемъ достойни синове на отечество-то ни и потрѣбни и полезни подданицы на императорскійтъ престолъ, полагаатъ основа-та на нашето будуще умственно возвишеніе и вещественно благоденствіе. Извѣстно е вече на много отъ нашитѣ съотечественници че отъ наукитѣ едни развиватъ и усовершенствуватъ уматъ на человѣкатъ, и го возвишаватъ на прилична тж степенъ, заради която е създаанъ отъ създателятъ, а другитѣ сж изворъ на тѣлесното му и вещественно

Безъ цѣнѣ каменъ.

Неправи нищо чрезъ друго го онова
Коего можешъ самичакъ да си направишъ.

Каква да е работа що може да се завърши днесъ
Не отлагай време, и не оставяй за утре. или други пжтъ.

Ни най малка стваръ немой да немаришъ
Но да се стараешъ за малкото, да спечелишъ по много-то.

благоденствие. Не е място тука да говоримъ за ради първитъ, а за ради вторитъ самнитъ опитъ доказува истиннъ тж на думитъ ми. Кой е онзи, които не исповѣдува големжтж полза за тжрговія тж, които произлази отъ пародвижнитъ корабли кола на железнитъ пътища, които съкращаватъ големитъ пространства, и растоіяния, и преносятъ стокитъ и произведения та отъ най отдалеченитъ мѣста на Азія и Америкж въ іедно малко растоіаніе на времето? кой е онзи, които не проповѣдува велегласно неописанитъ ползи, които произлизатъ отъ телеграфатъ, чрезъ когото не само единъ градъ цѣли часове и денонощія далекъ отъ други въ една минутж връме ся разговара съ тѣхъ; но и самата Европа съ отдалеченж тж Америкж, по между които ся распружва пространно море? но като ползата на тія науки, чрезъ които ся съкращаватъ пространнитъ растоіяния, и ся преносятъ лесно и скоро тжрговиятъ и произведенията отъ сичкитъ мѣста на светатъ, толко е голѣма, такожде голема е и ползата отъ науките и художествата, които поучаватъ какъ требува да се обработуватъ тии произведения; — както на примѣръ науката за земледѣліето, която поучава не само какъ да ся обработка плодороднжтж земля за да дава добри и изобилни произведения, но и какъ неплоднжтж и каменитата земя може да ся обработи тжй щото да приближи и да ся сравни почти съ плодороднжтж, тжй и скотоводството, пчеловодството, градинарството и другитъ нимъ подобни но колкото и да ся нуждни и не избѣжни за секой домакинъ тія науки, толкова обаче е извѣстно че единъ и тойзи неможе да научи сичкитъ; заради това писателитъ на просвѣщенитъ народи за да изцѣратъ тая големж и неизцѣрима другче нужда на народатъ си като събиратъ по нужднитъ и по полезнитъ за секой чело-

вѣкъ, поученія и наставленія отъ секой наука съставляватъ еднж общж книгж, която обима най нужднитъ нѣща за секой домакинъ. — Такава книга е и настояща та подъ име „Златный Изворъ“, която като преведохъ на Бжлгарскій посвѣщавамъ на нашиятъ народъ. За драгоценность-та и нищо нема да говоримъ, стига свидѣтелството чи тые вече стяжаніе на два отъ най просвѣтеннитъ народи на Европа, сирѣчь на Англичанете и на Нѣмцитъ, защото като е списана първообразно на Англискій превела ся е на Нѣмскій и после на Сжрбскій. А освенъ това като *събрахъ и отъ други такива книги приложихъ напоследъкъ додатци за разни и полезни нѣща, които не бѣха въ книгжтж*; — видяся да сж были излишни за просвѣтенитъ народи, като познати секому; — а много нуждни и полезни на нашиятъ народъ, като не познати на повечето. Языкъ въ преводатъ употребихъ по простъ, когото надѣвамъ ся че ще разбира всякой, заради това умолявамъ ученитъ да бждатъ сънисходителни . . . и тѣй убѣдени че съ настоящето дѣло ще можемъ да принесемъ еднж ползж на народа си, ный смы увѣрени че прѣдставителитъ на явнїатъ гласъ въ Бжлгарія ще подкрѣпятъ распространеніето на тжзъ книгж между народа, и потова можемъ да си лѣскаемъ че в самыйтъ народъ, който съ особенж точность умѣе да одбира полезното, ще ся отзѣве на тѣхнитъ и на нашїтъ гласъ и ще ся потруди да ся снабди съ *Златныйтъ* тозъ *Изворъ* отъ най поучителны най полезны и най *економически наставленія* за здравіето му и благоденствието въ живота.

Самоковъ 1870. год.

Издатель

Димитрій Х. І. Смирікаровъ,
Самоковецъ.

Содержанието на Златния Изворъ по азъ бука.

Б.

1. Бърбой (компиръ) да посадишъ за успѣхъ и полза.
166. Багрена (салкжмъ чичей) да направи зелено дърво хубаво.
137. Бибби пуйки (мисирки) гжски, шатици, да се гоятъ скоро.
170. Болници, кога се посѣщаватъ да се варди на-блюдава.
196. Брадавицы що иматъ човецы. Средство.
204. Болестъ тешка.
212. Брадавицы раняви на женските ненки, сиси (боски.)

В.

53. Вода развалѣна да я направишъ за употреблен.
54. Вода лоша, въ вадите, или кладенцы да я очистишъ.
55. Вода развалѣна за една нощъ да я направишъ и очистишъ.
56. Вода текуща или каква да е друга да я изчистишъ.
57. Вода жешка (баня) каква полза има.
58. Вода полезна особито за здравіето.
59. Вино хубаво да направишъ отъ рибизли (френкско грозде).
66. Вода съ коіато можжтъ да си ператъ ризи ме-сто сапунъ.
68. Вжлна отъ какви даса насѣкоми да очистишъ.
87. На вода да дадешъ по голема сила да гаси.
129. Влага що има по собите по стените и зидовете.
134. Вино лошо у гроздоберъ добро да направишъ.
166. Вино развалѣно да оправашъ.

147. Вино да му дадешъ добаръ вкусъ.
173. Вода джлбока какъ е възможно да се преиде премине.
208. Водна болестъ.
223. Вино да очистишъ.

Г.

37. Гжски за малко врѣме да угоишъ.
51. Грозде 9 месеци да увардишъ таазе.
105. Говедо кога неможе да искара лайната си средство.
108. Говедо или конь когаму се навлече перде и недовиди.
144. Говедо кога се разболюватъ, есенъ, и пролѣтъ.
128. Грозде и сочиво отъ запалюванѣ да упазишъ.
127. Гжски у Германско (Нѣмско) какъ гоятъ и сушатъ.
202. Глистіе, кога има у човецы, или у деца.
213. Глистіе джлги (бандвурмъ.)
8. Гжргрицы житни бубулечки да истребишъ.

Д.

2. На детелината за сеянъето. Сретство.
23. Джрвѣта-та средство съкоя години да раждатъ плодородіе.
28. Добицы да исхранишъ съ малко храна кога сено нема.
89. Дрежи вжлнени кога се запалятъ на човека.
133. Димъ да распадишъ що произходи отъ кандилата, свещи.
155. Древеса, повредени да се поправатъ, за плодород.
67. Дрежи вжлнени да учувашъ отъ молцы.
69. Дрежи вжлнени и свилени, да очистишъ безъ да се развали.
70. Дрежи секакви и матеріи, дождъ дане пройде.

Е.

72. Кундури и чизми, да направишъ вода да неминува презъ.
73. Други начинъ.

Ж.

42. Животно заклано да упозишъ дълго време да се неразвали.
122. Жълта боя хубава, свила и други нѣща да се боядисуватъ.
219. Жулѣве.
144. Желѣзни ствари, на дждъ що стоятъ, за да не рждясатъ.

З.

64. Зейтинъ хубавъ да направишъ.
131. Златовезани ствари умжрляни да поправишъ очистишъ.
165. Зжбите и жлебината да вардишъ (чувашъ.)
177. Зжбите и жлебината смесъ тинктура.
176. Зжбите, лесенъ способъ да истребишъ стрештата около.
178. Зжбни прахъ.
179. Другъ начинъ.
180. Зжбите да се учуватъ здрави до дълбока старостъ.
181. Зжбите най способно средство, кога се упалятъ, и смърдатъ.
182. За зжбц добаръ прахъ.
183. За зжбоболь. Средство противъ.
205. Зжбъ шупливъ. Средство.

И.

117. Источница подземна какъда изнамеришъ средство
187. Изгорили се нѣкой. Средство да се изцѣри.

188. Други начинъ.
189. Трети начинъ.
190. Изгорено кога се види, дѣйствието на оцето отъ вино.
191. Още други начинъ.
203. Изгорили се съ нѣчто.
222. Изгорено ако би се оранило.

К.

9. Кюкюртовата полза за сеидбите на градинарите.
30. Крави млекото да умножатъ начинжтъ.
38. Куче кога почне да побеснева да го излъкувашъ.
62. Кафе що ползува.
63. Кафе отъ жиръ (желадъ).
65. Коприви що ползуватъ.
95. Конь или друго добиче когаму отече нога способ.
96. Коньски лиши, за всегда да се увардатъ здрави.
97. Конь летно време да учувашъ отъ мухи.
98. Конь отъ обикновената храна, съ половина става.
99. Конь кога се умори и запре.
100. Конье отъ болести да предупозишъ средство.
101. Конь да направишъ бели влакна да му израснатъ.
102. Конѣ кога путувашъ на далеко, да учувашъ.
103. Конѣ що се недаватъ да се потковатъ.
110. Кромитъ (чернъ лукъ) да нарасте големъ до 2 оки.
111. Куче кога се отрови или разболи да оздрави лекъ.
128. Крави кога сами себе сисатъ, (цицатъ) да се одбиатъ.
139. Календаръ на селяните за времето.
152. Кокошки да накарашъ презъ зимата да сносжтъ яйца.
167. Конѣ и други добицы да чувашъ хубаво и здраво.
168. Кратко примѣч. бѣлѣшка.
201. Костите кога болятъ човека.
216. Космите кога опадатъ отъ главата. Средство.

217. Куче бесно кога ухапе човека.
71. Кадифе старо (сомоть) да поправишъ аво.

Л.

19. Лозъ (кютюцы) и други джрвѣча и змжрзнали Лозъ да ги направшъ плодоносни.
21. Лимонъ нарове и други овоція за много години да учувашъ тааазе.
50. Лимонъ и протокале да учуваш да се не развалят.
52. Лешници да съчувашъ тааазе да се неразвалятъ.
211. Лютиня мора кога нѣкого мори.

М.

11. Мравинцы какъ да истребшъ.
39. Месо кога е наплювано отъ мухи да го очистишъ.
41. Месо презъ лѣто да учувашъ да се не развали 9—10 дена.
43. Месо и риба развалени да се поправайтъ.
79. Мухи кога нападатъ, да се истребятъ.
81. Мишѣте, и тѣхното истребованіе.
82. Друго средство.
83. Трето средство за истребованіето.
84. Други способъ.
85. Новъ начинъ за разпаждането на мишките.
108. Мушицы, кондрацы и комаре. Средство.
120. Млеко да учувашъ да не прокисне.
135. Месо или суха пастърма презъ лѣтото да се не развали.

Н.

6. Ниви посеяни да отпждишъ чавките и други птицы.
16. Нивите сосъ солъ да нагноишъ.
18. Нива да насеешъ сосъ по малко семе.
200. Нозѣта да му се потатъ кой иска.
207. Нозѣте да се непотатъ и пжрстите.

210. На ногата си кога ожули човекъ цафарката.
220. Нозѣ кога помжрзнатъ, и костоболь.

О.

10. Овоціето и зелето да упазишъ отъ гжсеницы.
14. Овоціята (джрвета) да увардишъ одъ мразъ.
15. Овоціята за растеніето да помогнешъ, способъ.
34. Овци да имъ произведешъ по хубава вжлна.
36. Овцы те да увардишъ отъ метиль.
48. Овоціе помжрзнало да го повжрнешъ да се свести.
86. Огжнь изведнашъ да угасишъ.
88. Огъ огжнь да утечешъ, да побегнешъ.
90. Огжнь кога негори само дими, за да се разгори.
104. Овци да излекувашъ отъ шуга и вжрлежи да очистишъ.
109. У овцы кога се появи шуга знакове, да се цератъ.
138. Овоціе изгнило, за ползата.
148. Оцетъ развалѣнъ да поправишъ.
157. Овоціята кои нещатъ да раждатъ, а млади са джрвета.
159. Овоцни джрвѣта многогородни у лошо време да упазишъ.
162. Овоціе да узревя по скоро и да расте.
164. Оружіа и други нѣчта за чистевъ.
185. Очи слаби. Средство.
193. Оглухнуванъ да излечишъ.
184. Очи джрляви гуреливи или кои течатъ.

П.

5. Пченица кога се угрее или запали пакъ дая оправишъ.
7. Пченица да увардишъ за много време да стоя.
17. Пченица да увардишъ да се не потпали.
25. Пресади филизе на далече да се носатъ.

44. Пастърма (сушено месо) и вода въ морето отъ поврежданіе.
 45. Питіе укрепително, за пѣтници и стари хора
 61. Пунчъ особито да правишъ.
 75. Птицы що ноцеватъ по тревата да ловишъ способ.
 76. Пчели кошаре метъ да вадишъ безъ да убивашъ пчели.
 77. Пчелите да преместувашъ изъ едно коше у друго.
 78. Пчели да хранишъ безъ метъ.
 106. Псета шугави да излекувашъ.
 112. Псетата кога умиратъ, и противъ моровая язва.
 115. Псета кога иматъ бжлхи да имъ ги распадишъ.
 121. Памучни ствари, платно и прежда да избелишъ скоро.
 125. Платно и прежда оландезите белятъ.
 141. Пиво да направишъ по хубаво.
 142. Пожарете (янгжнете) да се скородѣйствува сред.
 143. Пилища въ средъ зиме да изведешъ.
 161. Прежда слаба и лоша жените що ткаятъ средство
 169. Пригробища, ако се живѣе за повредата.
 197. Помада отъ която растатъ космите (косата).
 199. Простинали части на тѣлото.
 124. Пиво кисело да оправишъ.
 93. Барутни оружія, кога се пунатъ какъ да стовшъ.

Р.

40. Рыба кога се развали (поквари)
 153. Рани нови скорашни, на човецы, и добитѣци да се излекуватъ.
 154. Рыба какво се храни въ рибняцыте.
 156. Рыба дане боледува у рибняцыте кога е люта зимата.
 218. Рани секакви и убіено, най добро средство.
 132. Ракіа лоша, безъ преварванѣ, да направишъ люта.

С.

3. Семе за сеявѣ да испитатъ узрелоліе.

4. Семе да учувашъ да го не прегризатъ бубулечки.
 27. Салата за малко време да изникне.
 29. Свинѣ какво да изгоишъ за дебела сланина.
 35. Стока добици презъ зимата да учувашъ отъ болестъ.
 74. Сапунъ препоручителній (мискъ) за миене.
 80. Стеницы (тахта бити) да се очистатъ джрвеницы.
 94. Светило да направишъ у шише да свети.
 126. Сирене вестфалско да направишъ.
 130. Сжрчи хубави скупощни какъ да ги залепишъ.
 151. Сирене, или хурда да направишъ вкусно.
 158. Сушеницы да сушишъ да добятъ особенъ вкусъ.
 160. Стока жива да хранишъ лѣтно време (крилатитѣ).
 163. Съяніето полско за суевѣріето и въ градинаритѣ.
 165. Сирене развалено да оправишъ.
 171. Спаванѣто да укрѣпишъ и да му помогнешъ.
 214. Сипаницы да не надупчи лицето да предваришъ.
 221. Стеницы (тахта бити) джрвеницы. Други способъ.

Т.

24. Трендафилъ въ средъ зима да произведешъ.
 31. Телчина безъ млеко да всхранишъ.
 32. Други начинъ.
 33. Трети начинъ.
 91. Тратъ праханъ по евтянъ.
 119. Тютюнъ разваленъ да оправишъ.
 149. Телчина 5—6 да доишъ съ една крава.
 186. Треска да представишъ излекувашъ пвведнашъ.
 209. Трепереніе по жилите, и тѣлесните части слабости.
 206. Треперяло у стомахо или зжрчеванѣ.

У.

194. Ухоболіе кога има човекъ. Средство.
 174. Удавили се вѣкой у вода да постжпишъ да са спасе.
 92. Барутъ силата му да уголемишъ.

X.

118. Хлѣбъ да омесишь хубавъ блаженъ съ млеко.
172. Хистерія да предупредишь.

Ц.

12. Цзетове и плодове въ средъ зиме да производишь.
20. Цвете отеннато за много време да увардишь.
13. Цвете младо отъ цѣрвіе и пужеве да съ чувашь.
22. Цвете до зиме неповехвало да учувашь.

Ч.

150. Червіе които развалятъ дѣрвени ствари домаш.
192. Черви (цѣрвѣ) да вадишь изъ ушите.
193. Черви и други насѣкоми що има въ ушите да ги убіешъ.
198. Черви противо пѣрсти. Средство.
116. Чивій и сѣрчи да се залепатъ туткаль.
215. Чирѣ отъ лоша кѣрфѣ (назѣбъ).

Ш.

26. Шпаргли (спаранги) какво се садатъ.
60. Шамбанъ Англиски да направишь.

Я.

46. Яйца за много време да учувашь.
47. Други способъ.
49. Ябълки за много време да учувашь.
140. Ястіе, пиво и млеко да не прокисне.
136. Язицы и пастѣрма да сушишь.
145. Яребицы изъ единъ предѣлъ въ другъ да пресел.
Прескокнато. Памучни и книжени ствари, лесно да се незапалюватъ.

ЗАРАДИ ПОЛСКИ-ТЪ

и

ГРАДИНАРСКИ-ТЪ СЕИДБИ.

1.

*Съ голѣмъ успѣхъ а съ малко трудъ да посадишь
баравой (патате кромпиръ) на каква и-да-іе
земя.*

Трѣба да го посѣиешъ во два реда, и тѣзи два реда да сѣ далечъ іединъ отъ други 2. стѣпки, и послѣ три пѣти прѣзъ лѣто-то (сѣка 6-та недѣля) да го прѣорешъ, и то на тоя начинъ: трѣба у рало-то два коня или два вола да упрегнешъ, али не іединъ спроти другъ; но іединъ подиръ другъ, и помѣжду посѣяни-тѣ бразди да ги водишь. Съ тоя начинъ може да се ископай повече за іединъ день, нежели съ мотика за петъ дни. Първи пѣтъ кѣто го преорешъ по речениа начинъ, ще видишь, кактѣвъ значителенъ напрѣдѣкъ ще бѣде, воіе кѣто повторишь, ще найдешъ двократно повече родъ отъ кол-